

## TEEMA-ALOITE- JA PAINOPISTELUONNOKSET 2020 STN-OHJELMILLE

Julkisessa kuulemisessa 28.5.2019 käsiteltävät versiot

### SISÄLTÖ:

1. teemaluonnos: Ilmastonmuutos ja ihminen
2. teemaluonnos: Tiedon lukutaito ja tietoon perustuva päätöksenteko

Painopisteluonnos: Yhteisöllisyys

Huomioitavaa: Nyt esiteltävät vuonna 2020 avattavia strategisen tutkimuksen ohjelmahakuja koskevat teema-aloitteet ja painopiste ovat toistaiseksi luonnoksia. Strategisen tutkimuksen neuvosto jatkaa niiden työstämistä julkisessa kuulemisessa 28.5. käytävät keskustelut huomioon ottaen. Neuvosto luovuttaa valmiit teema-aloitteet ja niitä koskevan läpileikkaavan painopisteen valtioneuvostolle kesäkuussa 2019.

## ILMASTONMUUTOS JA IHMINEN

### 13.5.2019 luonnos

Tutkimusteemassa haetaan ratkaisuja siihen, miten ihmiset pystyvät toteuttamaan ilmastonmuutoksen hillitsemiseen tai sopeutumiseen liittyviä valintoja ja miten yhteiskunta mahdollistaa valintojen tekemisen kestävästi ja yhdenvertaisesti.

Ilmastonmuutoksen aikaansaamat vaikutukset vaihtelevat yksilöistä yhteisöihin ja paikalliselta globaalille tasolle. Yksilöt kokevat epätietoisuutta ja turhautumista, koska erilaisten valintojen vaikutuksia on vaikea hahmottaa. Tämä vaikeuttaa ilmastonmuutokseen reagointia ja ratkaisujen etsimistä sen hillitsemiseen ja siihen sopeutumiseen. Yhteisöjen ja yhteiskunnan tasolla tarvitaan uusia hallinnan keinoja sekä varautumiskykyä epävarmaan tulevaisuuteen. Teeman keskiössä on myös tarvittavien toimenpiteiden globaalin oikeudenmukaisuuden tarkastelu.

Tutkimushankkeissa etsitään konkreettisia keinoja tukea yhteiskunnan eri toimijoita syntyvän uuden tiedon, teknologisten, luonnonvarojen käyttöä koskevien ja muiden ratkaisujen sekä uusien toimintamallien avulla ilmastonmuutoksen hillitsemisessä ja siihen sopeutumisessa. Etenkin tarvitaan yksilöiden päätöksentekoon sekä kulutuskäyttäytymisen ohjaamiseen liittyvää tutkimusta. Eri tasoja on mahdollista kytkeä yhteen esimerkiksi ilmasto- ja kuormittavan kulutuksen elinkaaritarkastelun sekä systeemianalyysin keinoin.

Ilmastonmuutoksen hillintä ja siihen sopeutuminen vaativat yhtä lailla lyhyen ja pitkän aikavälin huomiointia ja ylisukupolvisten vaikutusten käsittelyä. Ilmastonmuutoksen hillinnän ja prosessien hallittavuuden ohella on myös syytä varautua odotettua huonompaan kehitykseen ja yhteiskunnalliseen murrokseen.

## TIEDON LUKUTAITO JA TIETOON PERUSTUVA PÄÄTÖKSENTEKO

### 13.5.2019 luonnos

Teemassa etsitään ratkaisuja siihen, miten tietoa voidaan käyttää kriittisesti ja rakentavasti niin yksilöiden kuin yhteiskunnallisenkin päätöksenteon ja toiminnan tukena.

Tieto luo kestävän ja rakentavan perustan ihmisten keskinäiselle dialogille, yksilön valinnoille ja päätöksenteolle yhteiskunnassa. Ihmiset tarvitsevat uusia tapoja käsitellä tietoa – tiedon lukutaitoa. Informaation lisääntyvä runsaus ja sirpaleisuus haastavat niin tiedon suodattamisen kuin omaksumisenkin taidot ja tavat. Tietoa saatetaan käyttää valikoiden ja omista käsityksistä pitää kiinni, vaikka niiden korjaamiseen osoittautuisikin olevan perusteita. Teknologian kiihtyvä kehitys vaatii tuekseen taitoa käsitellä tietoa sekä ymmärrystä tiedon lajeista. Tieteen ja päätöksenteon suhteen kannalta keskeinen haaste liittyy tiedon luotettavuuteen ja sen käytön hyväksyttävyyteen. Oleellinen kysymys on, miten tieto saavuttaa riittävän laajan hyväksynnän toimiakseen yksilön toiminnan ja yhteiskunnallisen päätöksenteon pohjana.

Yhteiskunta ja yksilöt tarvitsevat uudenlaisia tapoja muodostaa tietoon perustuvia käsityksiä ja taitoja tiedon käsittelyyn. Kyse on tiedon omaksumisen, välittämisen ja käytön ehdoista ja rakenteista yhteiskunnan kaikilla alueilla, koskien sekä inhimillisen elämän eri ulottuvuuksia että ihmisen suhdetta ympäristöönsä. Haasteet näkyvät usein paikallisella tasolla, kun taas ratkaisut saattavat edellyttää globaalia näkökulmaa.

Ratkaisut vaativat erilaisten tiedon lajien keskinäisten suhteiden ja sisältöjen käsittelyä. Lisäksi tarvitaan tutkimusta niistä tavoista ja välineistä, joilla informaatiota ja tietoa tuotetaan, esitetään ja muokataan. On olennaista, että ratkaisut eivät sulje ketään ulkopuolelleen eivätkä johda tiedosta syrjäytymiseen tai eriarvoistumiseen.

## PAINOPISTE: YHTEISÖLLISYYS

### 13.5.2019 luonnos

Läpileikkaavana painopisteenä vuoden 2020 strategisen tutkimuksen ohjelmissa on yhteisöllisyys. Siinä missä teemojen näkökulma on varsin yksilökeskeinen, niin painopisteen valinnalla halutaan korostaa sitä, että yksilö toimii aina osana yhteiskuntaa.

Tutkimustyötä tekevien tutkijoiden ja vuorovaikutuskumppanien sitoutuminen erilaiset näkökulmat mukaan ottavaan yhteisölliseen toimintatapaan (co-creation) tulee huomioida kautta linjan hankkeiden toiminnassa aina hankesuunnittelusta ja tavoitteiden asettamisesta alkaen. Tutkimus- ja vuorovaikutustyössä on oleellista painottaa avointa ja vuorovaikutteista suhdetta ympäröivään yhteiskuntaan ja sen moninaiisiin toimijoihin laajakatseisesti.